

Давайце абмяркуем. Падзяліцеся сваімі ўражан-
нямі ад сустрэчы з настаўніцай і аднакласнікамі
ў першы дзень заняткаў у трэцім класе. Які на-
строй быў у вас? Чаму?

ПРЫКАЗКІ

- Кнігі чытаеш — свет адкрываеш.
- Хто без навукі, той як бязрукі.
- Навука не мучыць, а жыць вучыць.
- Дзе няма ведаў, там не будзе смеласці.
- У каго веды — у таго і сіла.

Маўленчая размінка. Прачытайце і адгадайце
загадку. У час чытання правільна вымаўляйце
гукі [дз’], [р], [ц’].

ЗАГАДКА

Ніколі не сядзіць.
Не можа сам хадзіць,
але па полі ходзіць,
калі тры м’альцы водзяць.

Васіль Жуковіч.

Руда́ — прыродная сыравіна, якая змя-
шчае ў сабе метал.

Сукáць (ніткі) — звіваць, скручваць не-
калькі нітак у адну.

Сягаць (разм.) — рухацца.

Геóлаг — спецыяліст, які шукае карысныя выкапні, ці вучоны, які вывучае цвёрдую, вадкую і газападобную матэрыі Зямлі.

Ша́хта — месца ці прадпрыемства здабычы карысных выкапняў.

На́фта — гаручая і масляністая вадкасць цёмнага колеру, з якой атрымліваюць бензін, газу, мазут і іншыя рэчывы.

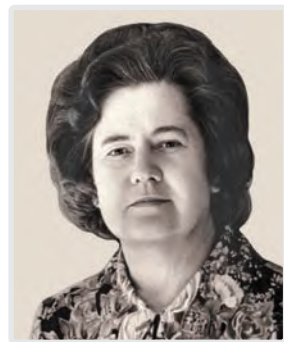
ЛІДЗІЯ АРАБЕЙ

Новы сшытак

Косцік вельмі любіў пачынаць новы сшытак. І першыя старонкі пісаў заўсёды вельмі акуратна, старанна. Літары выходзілі роўныя і прыгожыя.

Але чым далей пісалася ў сшытку, тым бруднейшыя выходзілі старонкі, крывейшыя літары. А як перавальвала за палавіну, тут ужо невядома што рабілася. Літары пачыналі нібыта скакаць — то вылазіць зверху за лінейку, то сягаць пад яе, рабіліся нібы гарбатыя.

Косціку і самому брыдка было глядзець на сапсаваны сшытак, і ён, не дапісаўшы яго да канца, кідаў і браў новы. Але з новым сшыткам

выходзіла тое самае: зноў мазаніна, крывыя літары. І зноў прыходзілася браць новы.

Аднойчы тата спыніўся каля стала, за якім рабіў урокі Косцік. Узяў у рукі адкінуты сшытак.

— Бачу, сыноч, не цэніш ты людской работы, — сказаў ён.

— Якая работа! — запырэчыў сын. — Колькі там той сшытак каштуе!

— Колькі каштуе, — паківаў з дакорам галавою тата. — А ці ведаеш ты, колькі трэба працы, каб такі сшытак зрабіць?!

— Падумаеш, — сказаў Косцік. — Некалькі лістоў сашчапіць!..

— А як тыя лісткі робяцца, ты ведаеш?

— З паперы.

— Так, з паперы, а папера з чаго?

Косцік маўчаў.

— Папера з дрэва робіцца, — пачаў тлумачыць тата. — Значыць, каб сшытак зрабіць, трэба дрэва спілаваць... А каб дрэва спілаваць, бензапіла патрэбна... А пілу з металу робяць... А каб метал атрымаць, трэба спачатку руду знайсці... Потым вывезці яе з шахтаў на машынах, на цягніках... А машыны ды цягнікі таксама зрабіць трэба. Так што на твой сшытак сотні людзей працуюць, а можа, і тысячы. Геолагі руду шукаюць, сталевары метал выплаўляюць, рабочыя машыны робяць, машыністы ды шафёры водзяць цягнікі,

самазвалы. А для той пілы, для самазвала яшчэ і бензін патрэбны, значыць, і нафту трэба з зямлі здабыць...

Косцік слухаў тату і дзівіўся. Ён ніколі не думаў, што звычайны сшытак робяць так шмат людзей.

— А тое дрэва? — гаварыў тата. — Яно расло, можа, сто гадоў, а яго спілаваць трэба, завезці на фабрыку, каб паперу на твой сшытак зрабіць. У клетачку ці ў лінейку. А ты дапішаш сшытак да палавіны і выкідаеш... І новы пачынаеш...

«Цікава, — думаў Косцік. — Калі на звычайны сшытак працуе тысяча чалавек, то як жа на ўсё астатняе?» І ён спытаў:

— А штаны мае таксама многа людзей рабіла?

— Таксама, сыноч, — адказаў тата. — Спа-
чатку трэба было лён пасеяць ды даглядаць лён,
каб вырас. Потым на станках ніткі сукáць, фар-
баваць іх. З тых нітак тканіну ткаць, потым на
машынах з тканіны штаны шыць. А станкі ды
машыны зноў жа з металу робяць, а метал —
з руды... Усюды праца чалавечая, каб не яна,
нічога не меў бы ты, а жыў, як першабытны
чалавек, у пячоры.

Косцік аглédзеў свой стол. На ім ляжалі кніж-
кі, сшыткі, каляровыя алоўкі, ручка, лінейка.
Ён узяў у рукі лінейку. І раптам уявіў, колькі
людзей рабіла гэтую няхітрую прыладу. Асця-
рожна паклаў лінейку на стол, падсунуў да сябе
недапісаны сшытак. І даў цвёрдае слова — па-
куль гэтага не дапіша, новага не пачне.

1. Хто дзейнічае ў апавяданні?
2. Што вы даведаліся пра Косціка?
3. Чаму тата вырашыў расказаць сыну пра за-
трачаную на выраб аднаго сшытка працу?
4. Які ўрок бацька даў сыну?
5. Ці ўдалося тату пераканаць Косціка? Чаму? Ад-
каз падмацуйце адпаведнымі радкамі з твора.
6. Разгледзьце ілюстрацыю да твора на с. 11.
Паразважайце, ці ўдалося мастаку перадаць
рысы характару галоўных герояў.

Размяркуйце ролі і выразна прачытайце апавяданне па ролях.

Давайце абмяркуем. Якія жыццёвыя ўрокі вы атрымалі ад сваіх бацькоў?

Маўленчая размінка. Прачытайце верш. Выразна вымаўляйце гукі [ў], [дз’], [ч], [ц’]. Раствлумачце выраз «З вольным летам развітаўся».

ВЕРАСЕНЬ

Мне Верасень рукú падаў:

— Ты ў школу свой партфель сабраў?

— Сабраў партфель і сам сабраўся,

І з вольным летам развітаўся.

— Куды ж цяпер твой дзень імчыцца?

— Вучыцца, Верасень, вучыцца.

Сяргей Панізінік.

Рáнец — заплечная, часта жорсткая, у ад-
розненне ад рукзака, сумка.

(Ад пачуццяў) **збы́тку** — тут: у значэнні
многа, *рус.* от переизбытка.

Прóста жах — страшна, жахліва.

Дадóлу — уніз, да зямлі.